

MUZEUL JUDEȚEAN
DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE
PRAHOVA
BIBLIOTECA

III 3484

N. I. SIMACHE

MIȘCĂRILE
DIN
PLOIEȘTI

1869 — 1870

1971

MUZEUL DE ISTORIE AL JUDEȚULUI PRAHOVA

N. I. SIMACHE

MIȘCĂRILE
DIN
PLOIEȘTI

1869 – 1870

Nr. inventar 32 839

1971
MUZEUL DE ISTORIE AL JUDEȚULUI PRAHOVA

MUZEUL DE ISTORIE
JUDEȚULUI PRAHOVA

INVENTAR Nr. 32 839

Spargerea monopolului comercial al turcilor și angrenarea țărilor române în circuitul internațional de mărfuri au dat noi impulsuri vieții economice, grăbind dezvoltarea forțelor de producție și formarea claselor fundamentale ale unei alte orînduiri ce se cristaliza.

Noile condiții deschid perspective mai largi vechilor centre economice și fac posibilă apariția altora.

Ploieștii fac parte dintre primii beneficiari.

Perioada anilor 1829—1859 a adus în viața acestui oraș însemnate transformări în structura sa economico-socială.

De unde în 1810, ca o urmare a îndelungatului conflict cu boierii Moruzești care duseseră o luptă aprigă pentru acapararea orașului și moșiei, numărul locuitorilor se redusese la 2 016, în 1848 înnumără peste 25 000, ceea ce înseamnă că populația înregistrase un spor de aproape 1 200%, puțin obișnuit în epocile anterioare.

După 1848 forțele de producție se dezvoltă și cu mai mare avînt, relațiile de producție devenind dominante. Modul de producție capitalist ia locul celui feudal.

Ploieștii ocupă al patrulea loc în viața economică a țării după București, Craiova și Brăila.

În 1857 începe să funcționeze la bariera dinspre Rîfov a orașului prima rafinărie modernă de petrol din România; în 1858 Eduard Madasch o înființează pe a II-a, iar în 1865 Matache Nicolau pe cea de a III-a.

Ploieștii încep să devină orașul aurului negru.

Așezat în apropierea confluenței Prahovei cu Teleajenul, pe care treceau vechi drumuri comerciale, la locul de trecere de la cîmpie la dealuri, unde locuitorii fac schimb de produse, Ploieștii atrag întreaga viață economică a zonei dintre cele două artere, ceea ce duce la decăderea rapidă a unor vechi centre economice ca Gherghița și Tîrșorul și lîncezirea altora ca Filipeștii și Urlații.

În schimb Ploieștii trec de acum pe primul plan.

În 1848 participă intens la revoluția burgheză-democratică, iar în 1859 la lupta pentru Unire.

Domnia înnoitoare a lui Alexandru Ion Cuza a fost o epocă de prosperitate accentuată pentru Ploiești.

Cu toate că la acțiunile din noaptea de 10—11 februarie printre participanți s-au aflat și Al. Candiano Popescu și Stan Popescu, ploieșteni „get-beget“, totuși orașul a nutrit pentru marele Domn cele mai calde sentimente și i-a păstrat o vie amintire.

Primii ani care urmează detronării lui Cuza sînt pentru ploieșteni o vreme de expectativă.

Încetul cu încetul atitudinea de așteptare face loc uneia de neîncredere, pentru a se transforma în curînd în ostilitate împinsă la violențe în 1869—1870.

În acest timp viața politică a țării se caracterizează prin instabilitate guvernamentală.

De la început domnitorul încearcă să sudeze cît mai strîns coaliția burghezo-moșierească.

Încetul cu încetul însă liberalii „radicali“, „roșii“, devin inoportuni și în consecință cei „moderați“ trec pe primul plan.

Ca atare, lupta pentru putere se întărește, culminînd în 1869—1870.

Între timp, amestecul lui Bismarck și al Austro-Ungariei se face tot mai simțit.

La 16/28 noiembrie 1868, guvernul liberal de sub prezidenția lui N. Golescu este înlăturat de la cîrma țării în urma intervenției contelui Keiserling.

Fu chemat la putere prințul D. Ghica, care formă un guvern conservator. Primind blam din partea Camerei Legiuitoare, aceasta fu dizolvată, în februarie 1869, spre satisfacția lui Bismarck.

Noile alegeri se efectuează în martie 1869 într-o atmosferă de teroare, care a făcut ca lupta electorală să se desfășoare în condițiile unei violențe neobișnuite. La Ploiești a luat aspecte singeroase.

Guvernul voia să-și impună cu orice preț candidații.

Sub conducerea unor încercați luptători politici ca C.T. Grigorescu, Radu Stanian, Al. Candiano-Popescu ș.a., ploieștenii au susținut o luptă aprigă, înfrîngînd în alegeri pe candidații guvernului și impunînd pe ai lor.

Odată cu venirea la putere a Cabinetului de sub conducerea principelui D. Ghica, tensiunea politică înregistrează o nouă creștere.

Camerele Legiuitoare, consiliile județene și comunale fură dizolvate.

Hotărît să-și asigure cu orice preț majoritatea, guvernul a dezlănțuit teroarea.

Au fost folosite toate metodele : falsificarea listelor de alegători, presiunea administrativă, substituirea alegătorilor, mistificarea rezultatelor și chiar violența. „Ca urmare, numai două districte din 33 au ales candidații roșii“¹.

¹ Scrisoarea principelui Carol către tatăl său, din 20. III. 1869.

Culmea a fost atinsă în Ploiești cu prilejul alegerilor din 27 martie 1869; dorobanții îmbrăcați în haine civile au năvălit în sala de vot și au încercat prin violență să impună un birou electoral nedorit de masa alegătorilor, care au fost îndepărtați din pretoriu prin brutalitate. Unul din cetățeni, Andrei Țiru, alegător din suburbia Sf. Ștefan, fu atît de grav molestat încît decedează pînă a doua zi.²

În ciuda amenințărilor și a loviturilor dorobanților, cetățenii rămîn pe loc, mențin biroul ales și asigură desfășurarea alegerilor în ordine, impunînd pe candidații lor, la Colegiul al III-lea orășenesc:

C. T. Grigorescu cu 693 voturi.

Anton Arion cu 689 voturi.

Matache Nicolau cu 635 voturi.³

În ajunul alegerilor de la acest Colegiu fuseseră arestați C. T. Grigorescu, M. Negulescu și Dimancea, iar în seara zilei de 26 martie Buzoianu fusese arestat și ridicat chiar din sala gimnaziului, unde avea loc alegerile. Văzînd că nu întrunesc majoritatea pentru constituirea biroului electoral definitiv, reprezentanții guvernului au refuzat să deschidă urna. Alegătorii hotărîți s-o păzească sînt loviți cu paturile puștii și evacuați. S-a tras alarma iar armata a ocupat orașul.⁴

În aceste condiții, victoria are o dozebită semnificație. Era un triumf al spiritului civic ploieștean, zămislit în luptă cu pădurea, mai tîrziu în calitate de cărauși de mărfuri pe văile Prahovei și Teleajenului și apoi cu boierii Moruzești.

Ca în 1807, cînd n-a mai rămas piatră pe piatră din palatul Moruzeștilor din Ploiești, ca în revoluția din 1848 sau în mișcările din noiembrie 1860, spiritul de luptă, dragostea de libertate a vechilor „roșii” de Ploiești, s-a reaprins cu putere și-a impus voința orașului, trimetînd în parlament pe aleșii lor.

Guvernul nu renunță însă la metodele sale. Interzice manifestările publice, arestează pe Candiano Popescu, ceea ce determină încetarea apariției „Perseverenței”, organul politic al radicalilor din Ploiești.⁵

Pentru a intimida masa alegătorilor, în noaptea de 8—9 aprilie au loc descinderi și percheziții la domiciliul conducătorilor.

Successul a fost rodul unei ascuțite lupte.

Declarînd nule alegerile de la Colegiul al III-lea orășenesc Ploiești, Comisarii interimari ai Primăriei Ploiești, Hagi Matache Slăvcescu, Dimitrie Panajot și Mihăiță Gogălniceanu, trimit Ministerului de Interne o telegramă în care îl anunță că:

„D. Anton Arion, d. C. T. Grigorescu și d. Matache Nicolau au fost aleși deputați la Colegiul al III-lea orășenesc din această urbe”⁶.

La propunerea lui M. Kogălniceanu ca ministru de interne care condusesese alegerile „cu multă dibăcie și prudență”⁷, Adunarea deputa-

² Ziarul „Românul” din 3 aprilie 1869.

³ Ziarul „Românul” din 9 aprilie 1869.

⁴ M. Sevastos, „Monografia orașului Ploiești”. București, 1937, p. 50.

⁵ Ziarul „Românul” din 29 aprilie 1869.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Scrisoarea principelui Carol către tatăl său din 20. III. 1869.

Casa Vasopol — str. Ulieru

șilor decide trimiterea chestiunii alegerilor din 26—27 martie în fața unei comisii de anchetă alcătuită din cinci persoane și instituită ad-hoc. Aceasta n-a desfășurat nici un fel de activitate. În schimb, deputații aleși de oraș rămân însă în parlament.

Ca să intimideze corpul electoral și să-i înfrângă cerbicia, guvernul dizolvă Garda orășenească din Ploiești⁸, și pentru operarea dezarmării, pe lângă trupele de care dispunea aici (Escadronul de peste 400 dorobanți, un batalion de vânători și un batalion din Regimentul al II-lea de linie sub comanda maiorului Burileanu, care jucase în timpul alegerilor rol de polițai), mai trimite din București restul regimentului al II-lea cu un escadron de cavalerie și o baterie de artilerie“.

Această neobișnuită masare de trupe împotriva unui oraș neapărat, confirmă neliniștea pe care o inspiră guvernului spiritul de luptă și curajul civic al acestor orășeni.

Candiano Popescu eliberat din închisoare, pentru calmarea atmosferei, editează un nou ziar pe care îl intitulează simbolic „Democrația“, în paginile căreia se anunță că „marți, la 14 oct., colonelul, locotenentul-colonel, maiorii și căpitanii reînființatei Gărdie Naționale din urbea Ploiești au depus legiuitul jurământ“⁹.

⁸ Decretul nr. 674, publicat în nr. 73 al Monitorului.

⁹ Ziarul „Democrația“, anul I, nr. 17, 1869, p. 2.

Casa Crivețeanu. Ploiești, str. K. Marx, nr. 78, construită în 1843.

Efectul scontat nu se produce însă. Ba, dimpotrivă. La 14 oct. 1869, 300 cetățeni țin adunare publică la care discută libertatea întrunirilor, dreptul de petiție și chestiunea concesiunii la străini a vămilelor ocnelor, moșiilor și pădurilor statului, hotărînd alcătuirea unei petiții către Domn, tipărirea și răspîndirea ei, precum și o nouă adunare în duminica următoare¹⁰.

Prin ziarul *Democrația*, Candiano Popescu exaltează spiritul de luptă. În numărul său din 13 noiembrie 1869, acesta scrie :

„La alegerile Consiliului județean, județul Prahova a luptat și dacă unii din candidații oficiali au izbutit prin fraudă, opiniunea publică din județ însă știe că, candidații partidului democratic au fost adevărații aleși ;

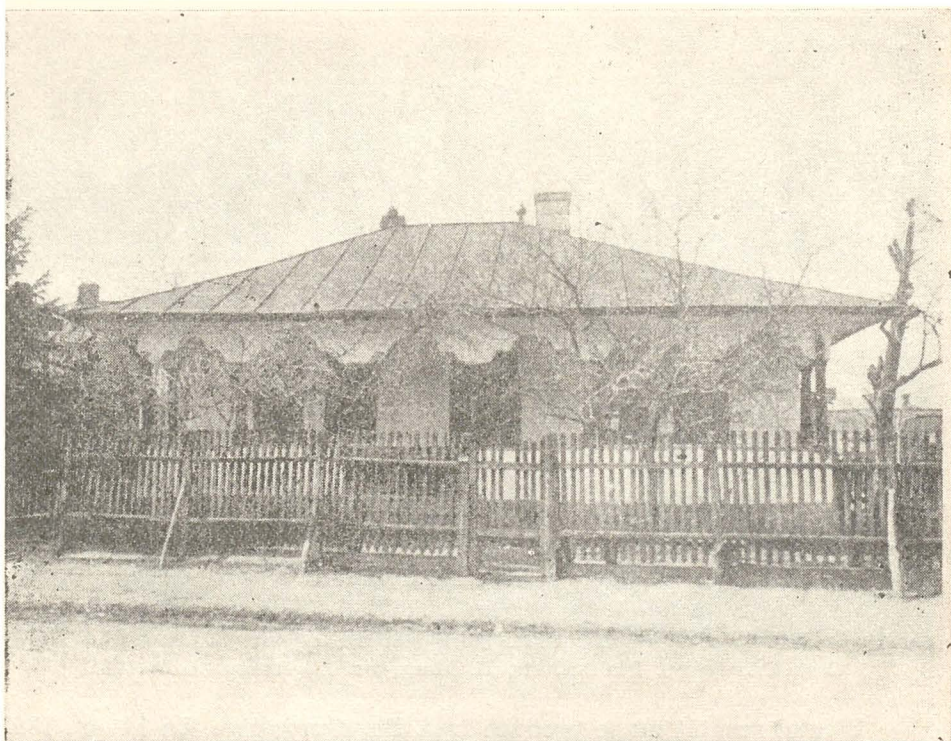
La alegerile deputaților, Ploieștii a (sic) luptat contra neleguitelor bande de dorobanți deghizați și a învins ;

La alegerile comunei a luptat și a învins ;

Și a învins pentru că spiritul public în acest județ este mai dezvoltat, și este mai dezvoltat pentru că fiecare cată independinte, și devine independinte prin aceea că fiecare muncește pentru a-și cîștiga viața dintr-un comerț onorabil, iar nu merge a se înjuga la carul bugetului și a-și vinde sufletul la toate guvernele ce se urmează la cîrma statului...“¹¹.

¹⁰ *Democrația*, anul I, nr. 35, din 18 decembrie 1869, p. 2.

¹¹ *Ibidem*, anul I, joi 13 noiembrie 1869, p. 1.

Casă din Ploieștii de altădată de la întretăierea str. Rudului cu str. Plăieși

Întoarcerea prințului din călătoria pe care o făcuse în străinătate, a dat ploieștenilor ocazia de a-și manifesta încăodată spiritul de opoziție.

Le cererea primarului de a se desemna o delegația care să meargă înaintea lui Carol spre a-l felicita pentru întoarcerea sa din străinătate, Consiliul comunal a decis abținerea „avînd în vedere că în urma maltrătarilor suferite și la care sînt expuși cetățenii acestei urbe încă din timpul alegerilor Consiliului județean și a Camerii deputaților dizolvate de actualul guvern, că nu numai nu s-a dat pînă acum nici o satisfacțiune legală plîngerilor acestei comune, dar încă s-a poprit chiar și vocea reprezentațiunii lor în adunarea țării prin ținerea în suspensiune pînă acum a deputaților aleși de cetățenii ploieșteni printr-o răbdare de martiri...”¹².

Între timp guvernul prezidat de prințul D. Ghica este îndepărtat de la conducerea țării, care fu încredințată lui E. Constantin Epureanu, cu sarcina de a forma un guvern de mîna forte, „cu juna dreaptă”.

Suspectați, liberalii radicali, sau „roșii” cum mai erau numiți, rămîn mereu în opoziție.

¹² Ibidem, p. 2.

Camerile legiuitoare fiind dizolvate au avut loc noi alegeri în această atmosferă.

Evenimentele ce se petreceau pe plan extern au complicat situația.

Raporturile dintre cel de-al II-lea Imperiu și Prusia se încordează neconținut; războiul dintre Franța și Prusia devine iminent. Sprijinul pe care Napoleon al III-lea îl acordase Principatelor cu prilejul Unirii, legăturile de prietenie și rudenie ale multor fruntași ai vieții publice din țările române care se stabiliseră la Paris în timpul exilului ce urmasse înfringerii revoluției din 1848, interesul pe care poporul francez îl manifestase în decursul vremii pentru cel român, făceau ca acesta să se găsească alături de Franța în preajma marilor evenimente care se apropiau.

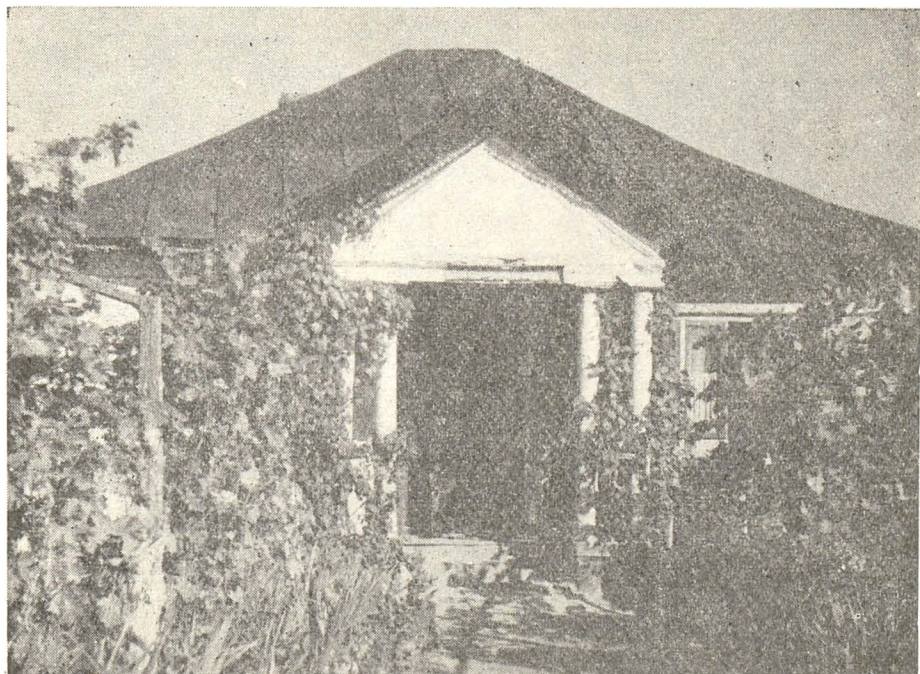
Prezența unui Hohenzollern pe tronul României părea multora ca o piedică pentru adoptarea unei poziții conforme intereselor naționale.

Aceasta a făcut să crească spiritul antinastic și să ducă la ideea detronării principelui și proclamarea republicii.

În acest scop au fost alcătuite planurile și luate toate măsurile.

Ațiunea era condusă și organizată de liberalii radicali, în rândul cărora C.A. Rosetti ocupa primul loc.

După cum în noaptea de 11 februarie 1866, pentru a abate atenția guvernului, pusese la cale un bal care se desfășurase în casele sale, tot așa și acum, ca un vechi conspirator, găsi că este cazul să plece în stră-

Casă veche din Ploiești str. Gheorghe Doja, nr. 153.

inătate. Ion Brătianu se retrage la Florica. Agenții lor se puseră pe lucru. Cel mai activ a fost Eugen Carada, principalul instrument al executării planului răsturnării.

În scopul arătat acesta vizitează principalele centre politice din țară.

Ploieștenii n-au fost ocoliți. Ba dimpotrivă, în planul conspiratorilor ocupă un loc de frunte.

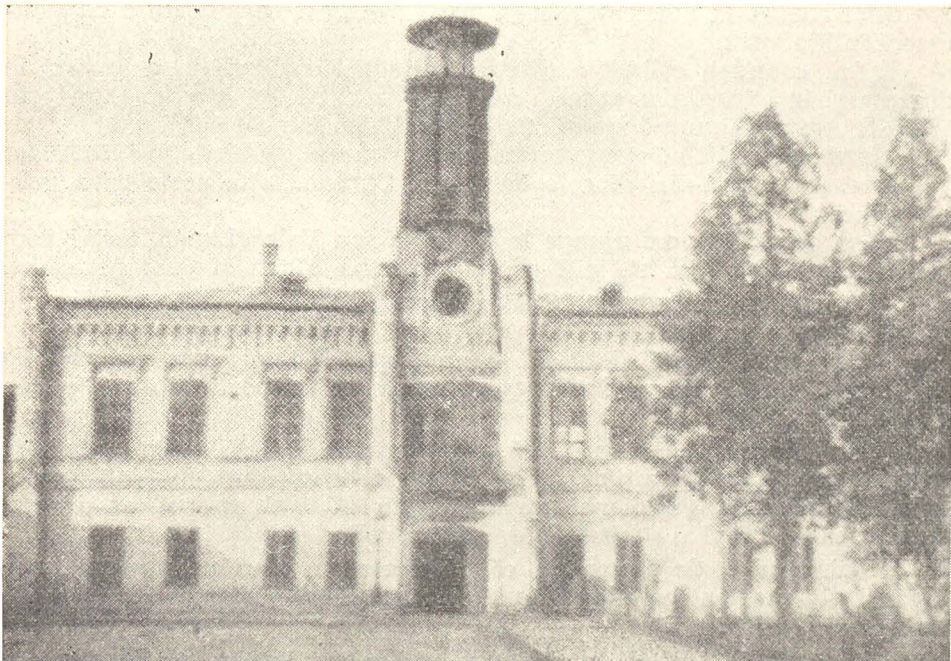
De la centru fură trimeși și alți agenți.

Arastaua

Vechea poștă a orașului

Vechea primărie a orașului Ploiești

ANUNCIAMENTUL

PRIMA PAGINA lei 20
 Pe 12 luni lei 18
 Pe 3 lei 5

PERIODE JURISTE
 Pe 15 luni lei 25
 Pe 2 lei 12
 Pe 3 lei 6

PERIODE STATISTICE
 Pe 12 luni lei 22
 Pe 3 lei 6

UN NR. 10 BANI

DEMOCRATIA

APARE ÎN PLOESCI JOIA ȘI DOMINECA

Directoare: CANDIANO POPESCU.

Cel ce este mai mare între voi,
 se fie vom slăvi (Evangelia)

VOCEA POPULULUI E
 VOCEA LUI DOMNEDEU.

ANUNCIURILE.

Lista de la Noie. 20 la
 Recenzie lunară. 20 la
 Anunțuri publicitare. 20 la

Notă: Anunțurile se pot
 face și prin intermediul
 redacției noastre. Adresă:
 CANTIANO POPESCU.

Redacția și Adresă: la
 Ploiești, casa nr. 10
 pe strada de la Căminul
 de la Noie.

VOX POPULI VOX DEI.

B.P. Hasdeu și prietenii săi din redacția Columnei lui Traian nu erau străini.

Un grup dintre ei vizitează Ploieștii în zilele de 5—6 august, scriind celor rămași la București, cu privire la activitatea pe care o desfășuraseră în Ploiești :

„Am colindat, colindăm și vom colinda să colindăm, colindând în dreapta și în stînga, dar aceasta nu va să zică că noi căscăm gura prin Ploiești. Am pus în urmărire ocazia pentru Valea Lungă.

În momentul cînd noi glumim aceste voroave pe hîrtie, ochii ne sînt pre fereastră, vis-à-vis, dincolo de drum, fiindcă... este acolo ceva, adicăte, deci...

Așa dar, cînd vom ajunge la Cîmpina sau Valea Lungă, iarăși vom scri noi d-voastră, ca să știți și voi unde ne aflăm și cum petrecem.

Ploieștii au mare bucurie că franțuzi(i) au biruit, veste pe care noi am adus-o mai întii aseară“.

Scrisoarea poartă data de 6 august 1870, și este semnată de Scurtescu și Gh. Dem. Teodorescu, care făceau parte dintre intimii lui Hasdeu.

Din cuprinsul ei rezultă că aduseseră la Ploiești știrea biruinței francezilor asupra nemților, ceea ce va fi contribuit la înflăcărarea spiritelor. Din scrisoare mai rezultă că în Ploiești au activat intens, fapt pe care în limbaj simbolic îl denumesc colindare.

Mai rezultă, de asemenea, că evenimentele erau pe punctul de a izbucni din moment ce subscriitorii erau cu ochii pe fereastră, vis-à-vis de Hotelul Steriade.

Călătoria la Ploiești cu trăsura, „colindarea“ prin oraș și plecarea spre Cîmpina ar părea să facă lumină și asupra unei probleme care nu

COLUMNNA LUI TRAIANU

ROMÂNISMUL ÎN DEMOCRATIA

Sub direcția D-lui B. P. HASDEU

DEMOCRATIA ÎN ROMÂNISMUL

APPARE: VECHERUL BRASĂ NE GARIBOLDI.

AVISU.

In cursul de opt zile d. Hasdeu a suferit tota rigorea arestului.

Nu vomii lotusi, ca abonatii nostri sa se poia plange catu-si de puțin de neregularitatea di-arului, chiar când ea provine dintr-o forță majoră.

Pentru cei trei sau patru numeri neapărati, noi offerim o indemnitate mai multa decât eavolote.

Dă, abonatii pe unu annu și pe șese lune vorii primi: *„Is-turia toleranței religioase în Ro-mânia”*, erii acei pe trimestru — drama, *„Răzvan și Vidra”*, fle-care din cate 5-6 colle de tipari.

Astă-folio ne acumtamă cu prisosă.

Amu ruga inușe, ca și abonatii cei neapărati pene arunsa să fie (oii stată de scrupuloși.

„Columnna lui Traianu“ este persecutata de tot.

BULETINUL ESTERIORI.

PARIS, 27 August. There was some anxiety in some circles of opinion in Paris... (text continues)

BRUXELLES, 27 August. "L'air de Paris semblera se soulever..." (text continues)

BERLIN, 27 August. Götter... (text continues)

PARIS, 27 August. Des uns de nosse... (text continues)

BRUXELLES, 27 August. L'air de Paris... (text continues)

BULETINUL INTERIORI.

BRUXELLES, 27 August. L'air de Paris... (text continues)

Nu nu de tar de seșis... (text continues)

Simona Romăni.

Procedura...

Optu zile sunt foste avertești în președintele d. Văcărescu.

Nu voi detori acii modelu ilegalu, cu care mi s'a offerit tenemsi printru simplu consensu de mediere...

Procesulu instruiatulu arata clar și hupeli, arunsa să se știe...

Li Lectoria, și astă vā o pupa...

ia intrușe, năstorie latuș... (text continues)

Unu Romăni vede li diușiceti, oș anti-dunărești, dar li are...

Nu amușe năstoriești, tur d'arunsa...

Năstoriești, genăvulu d'li, d'li...

Li arunsa, vā o pupa, și astă...

Ziarul „Columnna lui Traian“, anunță arestarea lui B. P. Hasdeu

fusese lămurită pînă în prezent și anume aceea a fixării datei dezlănțuirii acțiunii pe țară și a transmiterii ei în Ploiești.

După cîte se cunosc astăzi, „Columnna lui Traian“, ziarul lui B.P. Hasdeu era o tribună de luptă anticarlistă, antidinastică, republicană, ca și „Romănul“, ziarul „roșilor“, de sub direcția lui C.A. Rosetti.

Liberalii din Ploiești, în frunte cu C.T. Grigorescu, Candiano Popescu, Radu Stanian, Stan Popescu, N. Ioachimescu și ceilalți aparțineau ideologic fracțiunii radicale și, în consecință, erau oamenii lui C.A. Rosetti, Ion și Dimitrie Brătianu. Ziarele „Perseverența“ și apoi „Democrația“ care apăreau în Ploiești sub conducerea lui Candiano Popescu reflectau ideologia, punctul de vedere al ziarelor opoziționiste centrale și ale corifeilor liberali, dintre care unul de frunte era Hasdeu.

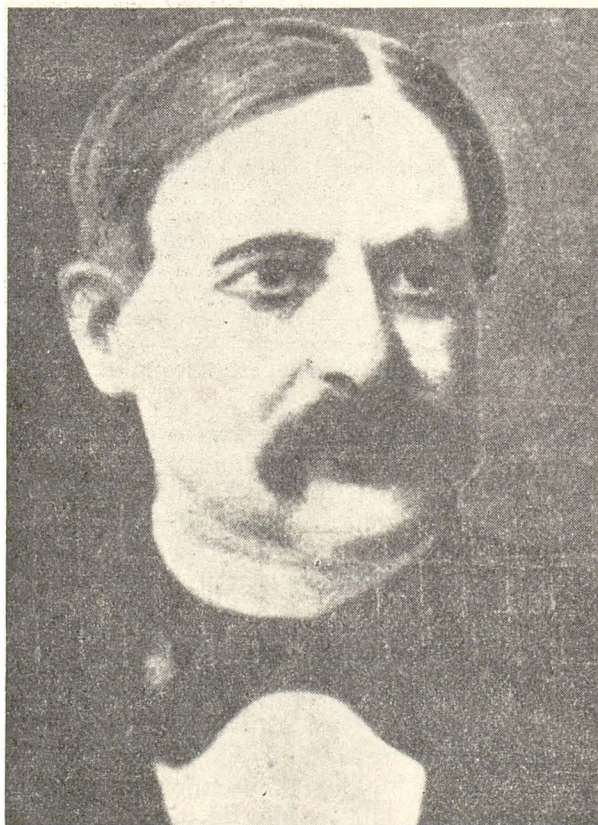
Membri ai redacției Columnei, bine cunoscuți ca intimi ai directorului, vin în Ploiești cu două zile înainte de începerea acțiunii, „colindă“ în toate părțile, așteaptă ca din moment în moment să se producă ceva și își pregătesc plecarea spre Cimpina și Valea Lungă.

Scrisoarea este redactată în termenii conveniți, dar al căror sens nu scapă nimănui. Gh. Dem. Teodorescu și Scurtescu au venit în Ploiești cu un mandat precis, aducînd celor de aici dezlegarea : ziua cînd trebuia să se producă mișcarea.

În cele ce urmează vom expune pe scurt ceea ce s-a întîmplat :

În ziua de 7 august au avut loc ultimele întruniri ale conducătorilor conspiratori, mai întîi la C.T. Grigorescu în strada care-i poartă numele, nr. 1, și apoi la Radu Stanian, în frumoasa casă din viitorul Bulevard al Independenței. Participanții au fost aceiași. Scopul ultimelor reuniuni a fost de a pune la punct ultimele amănunte, dîndu-se fiecăruia sarcini concrete.

În timpul ședinței de la C.T. Grigorescu s-a produs între șefi o gravă deosebire de vederi : Grigorescu, cu spiritul său ponderat, mai prevăzător, a propus să se aștepte începerea acțiunii și în celelalte centre. Candiano Păpescu, mai înflăcărat și impetuos, a impus punctul său de vedere și anume trecerea imediată la acțiune. Ca dovadă, la ieșirea de la întru-

C. T. Grigorescu, luptător democrat, unul din conducătorii mișcării
din 8 august 1870

nirea din casele lui Grigorescu s-a luat hotărîrea pregătirii drapelului ce urma să fie purtat a doua zi pe străzile oraşului şi care a fost confecţionat la întrunirea din seara zilei de 7 august din casa lui Radu Stanian.

Pentru a abate atenţia reprezentanţilor forţei publice, o parte din organizatori îşi petrec noaptea, aşteptînd momentul fixat, în localul restaurantului „Moldavia“.

În noaptea de 7 spre 8 august, la orele 3, trîmbiţele şi clopetele de la bisericile oraşului au început să bată.

Sunetul lor era semnalul începutului ; cei dintîi care au alergat la luptă au fost negustorii, grădinarii, cismarii, frizerii, în frunte cu preoţii. Unul dintre aceştia, Ştefan Dinicescu, a îmbrăcat odăjdiile de sărbătoare, iar N. Ioachimescu, descendent dintr-o dirză familie de moţi, coborîtă pe la începutul secolului în Ploieşti, un adevărat patriarh al suburbiei Sf. Vasile, se află în fruntea grădinarilor, căruţaşilor şi bulgarilor aşezaţi în mare număr în cuprinsul suburbiei respective.

Oameni mulţi s-au adunat din toate părţile. Toate izvoarele vremii, inclusiv actele oficiale, apreciază la circa 3000 numărul participanţilor.

Însurecţia s-a desfăşurat conform planului stabilit. Unii, în frunte cu locotenentul Camiano şi Guţă Grădinaru, au ocupat telegraful şi biroul poştal.

Gardiştii de noapte, sub conducerea şefilor lor Ivanciu Drăgan şi C. Ionescu au arestat la domiciliul lor pe D. Ruban, directorul Prefecturii şi pe D. Teodorescu, poliţaiul oraşului.

Candiano Popescu aşează pompierii în fruntea masei, dezarmează pe dorobanţi, distribuind mulţimii puşti, săbii şi cartuşe.

De aici s-au îndreptat către temniţa oraşului, de unde au eliberat pe Ilie Trăsnea, Ghiţă Ştefănescu şi I. N. Radovici, arestaţi cu prilejul alegerilor din primăvara anului 1870, cu prilejul cărora ploieştenii aleseră pe unul din şefii „roşilor“.

În fruntea răsculaţilor, al căror număr creşte, se îndreaptă către cazarma Infanteriei, din str. Stadionului, somînd pe maiorul Polizu, comandantul trupelor, să facă act de supunere arătîndu-i o telegramă prin care ministrul de război l-ar fi numit perfect.

Aşteptînd ordine de la superiorii săi, comandantul trupelor refuză să depună jurămint noilor autorităţi instalate în Ploieşti, rămînînd credincios guvernului.

Pentru a obţine încrederea maselor, Candiano ticluieşte o telegramă care anunţă din Bucureşti că Domnitorul a fost detronat, generalul N. Golescu numit regent, iar I. Brătianu ministru de interne şi adinterim la război.

În calitate pe care si-o atribuisse, noul perfect numeşte subprefecţi să-i trimită la reşedinţe cu ordin de a convoca pe primarii respectivi şi a-i trimite la Ploieşti în fruntea ţăranilor spre a lua parte la „revoluţie“.

A trimis apoi ordin comandanţilor miliţiilor din Plasa Filipeşti să concentreze oamenii.

În același timp a adresat o telegramă ziarului Albina din Pesta, anunțând schimbările din țară.

Între timp, șefii telegrafului Iorgulescu și Constantinescu au adus la cunoștință primului ministru cele petrecute în Ploiești.

Eugen Carada sosi în ziua de 8 august. El nu acționa desigur în numele său ci aducea cuvîntul de ordine al șefilor și grupării pe care o reprezenta și încerca să dezlănțuie mișcări și în alte centre. În consecință, ceru liniile Tecuci și Brăila, dădu o telegramă la Tecuci, vru să vorbească cu Dobrescu la Brăila, fără a reuși¹⁴ să determine ridicarea la luptă și a altor orașe.

Luînd cunoștință de cele ce se întîmplau la Ploiești, primul ministru ordonă trimiterea trupelor din București.

Pentru a sosi cît mai repede aici fură transportate cu trenul pe drumul de fier pînă la Ialomița, peste care nu puteau trece, podul nefiînd încă construit. În consecință, drumul fu continuat pe jos, „mergînd noaptea pe ploaie prin săpăturile drumului de fier pînă la Ploiești.”¹⁴

La orele 11 noaptea au sosit în oraș.

Un detașament trimese înainte sub conducerea lui Segîrceanu a arestat pe cei ce ocupaseră telegraful și încercaseră un început de rezistență¹⁵.

În aceste împrejurări, conducătorii mișcării au înțeles că pierduseră cauza pentru care luptau. Celelalte centre nu se mișcaseră iar armata se apropia de Ploiești.

Pentru a evita o inutilă vărsare de sînge s-au retras din oraș.

Candiano Popescu a fost arestat în satul Lipia, lângă Buzău.

A urmat represiunea sîngeroasă. În Ploiești au fost arestați peste 160 cetățeni, „din toate clasele sociale”¹⁶.

Ca pedeapsă și presiune, trupa a fost încartiruită pe la diferiți cetățeni. D. Giurescu, unul din ofițerii însărcinați cu comanda trupelor ce primiseră ordinul să înfrîngă mișcarea din Ploiești, erou din războiul pentru cucerirea Independenței de stat a României, căzut vitejește în 1877 în luptele de la Rahova, caracterizînd atmosfera ce se crease, scrie mamei sale într-o scrisoare din Ploiești, de la 20 august, că „orașul era terifiat...”¹⁷.

Valul de arestări se revarsă apoi asupra țării.

În gara București sînt arestați călătorii ce veneau cu trenul din Pitești și Craiova.

I. Brătianu fu arestat la Pitești, Misail la Slatina, iar Stolojan la Craiova.

A urmat generalul N. Golescu, B.P. Hasdeu, colonelul D. Crețulescu, căpitanul Mălinescu, Radu Mihai, Costache Panaiot, Rahtivanu etc.

Apoi au venit maltratările, schingiuirea cetățenilor, coborîte la acte de răzbunare de clasă.

¹⁴ Scrisoarea căpitanului D. Giurescu din 20 august 1870.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ Ibidem.

În scrisoarea amintită, însuși maiorul Gr. Polizu este nevoit să declare că „...Aceia care sînt arestați la dorobanți au suferit prea mult“¹⁸.

Preotul Ștefan Dinicescu a fost dus pe străzi „în cumplite bătăi și tras mereu de barbă...“; Mihăiță Gogălniceanu era batjocorit, ordonîndu-i-se „să se puie la pămînt, să se scoale iute sus, să se trîntească pe o coastă, să se trîntească pe o alta, cu fața în jos, cu fața în sus...“; Drăghiceanu „a fost băgat într-un coteș și tîrît de păr în cea mai grozavă murdărie...“ „Au fost aduși oameni legați de chică, unul de altul, iar la cazarmă, spre a-i despărți într-un mod mai expeditiv, li s-a tăiat părul cu sabia“¹⁹.

„Însăși dorobanții, — subliniază „Columna lui Traian“, — mai miloși decît d. Alexandru Lahovary, ajunseseră a refuza de a mai bate pe mulți din aceia pe care îi indicau cu profunziune așa numitele autorități constituite“²⁰.

În memoriile sale, Stan Popescu notează la rîndu-i :

„În 1870 luai partea cea mai activă cu Candiano și alți mulți cetățeni notabili în serioasa mișcare ce se făcu în Ploiești, contra guvernului apăsător de atunci. (Boierii o numi revoluțiune). Trei luni am fost tîrîți cu alții prin pușcăriile din Ploiești și Tîrgoviște. Pe cînd eu eram închis singur în beciul cazarmii din Ploiești, am fost bătut crîncen cu ștreanguri ude, peste tot corpul, după ce-mi astupase capul și gura cu o pătură groasă; certificatul medical doveditor de semnele acestei bătăi barbăre l-am înfățișat juraților tîrgovișteni...“²¹.

B.P. Hasdeu referindu-se la epilogul mișcării, consemnează în coloanele Columnei :

„Opt zile am fos asvîrlit în grosul din Văcărești. Nu voi descrie aci modul ilegal, cu care mi s-a oferit temnița printr-un simplu mandat de aducere. Barbarele pedepse, ca nu cumva să-mi pociu revedea nici măcar speriața familie, din sînul căreia mă răpise un funebru cortegiu de poliție; însemnatele daune materiale din cauza întreprinderii ziarului“ etc. etc.

În articolul de fond din același număr, într-un avis către abonați, redacția amintește că : „În curs de 8 zile d. Hasdeu a suferit toată rigoarea arestului...“²².

Represiunea a luat o înfățișare atît de sălbatică. încît „Trompeta Carpaților“, care califica mișcarea ca „o crimă neagră contra naționalității“, este nevoită să protesteze „împotriva arestărilor nedrepte, a bătăilor și a torturilor aplicate“.

Instrucțiunea afacerii s-a desfășurat în aceeași atmosferă și a fost făcută de oamenii de încredere ai guvernului.

Prin decizia nr. 382 Camera de punere sub acuzare trimitea în judecata Curții cu jurați din Tîrgoviște, socotită ca una din cele mai fidele, un număr de 126 cetățeni, acuzați „de complot și atentat cu

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ M. Sevastos, „Monografia orașului Ploiești“, București, 1937, p. 60.

²⁰ B. Lăzăreanu, „Humorul lui B. P. Hasdeu“.

²¹ Memoriile lui Stan Popescu, p. 32—33.

²² Ziarul „Columna lui Traian“, anul I, nr. 40, p. 1.

²³ Decizia nr. 382 a Camerii de punere sub acuzațiune a Curții de apel din București.

ROMANIA.

CAMERA DE PUNERE SUB ACUSAȚIUNE

CURTII DE APEL DIN BUCUREȘTI.

Decisiune No. 382.

Curtea.

Ascultând raportul cu No. 6.069 făcut de D. procuror general al Curții, despre procedura instruită înaintea judeiului de instrucție al trib. Prahova contra: 1) Alexandru Candiano Popescu, de ani 29, jurnalist, domiciliat în Ploiești; 2) Costake T. Grigorescu, de ani 40, fără profesie, domiciliat în Ploiești; 3) Radu Stanian, de ani 31, avocat, domiciliat idem; 4) Gheorghe Chirilescu, de ani 32, avocat, domiciliat în București; 5) Stan Po-

tar, domiciliat idem; 25) Costake Ionescu, de ani 48, primarul comunei Filipesci, domiciliat în Filipesci; 26) Tache Drăghicșeanu de ani 23, fost funcționar, domiciliat în Ploiești; 27) Aristide Drăgulănescu de ani 30, comerciant, domiciliat în comuna Valeași; 28) Ștefan T. Constantinescu, de ani 25, funcționar, domiciliat în Ploiești; 29) Teodor Ilea, de ani 27, simigru, domiciliat idem; 30) Avraam Ionescu de ani 35, pașadar,

Actul de punere sub acuzare a conducătorilor mișcării din 8 august 1870

scop de a surpa prin mijloace răsvrătitoare și ridicare de popor „forma guvernului“, deoarece „în ziua de 8 august 1870 s-a făcut în orașul Ploiești o încercare de revoluțiune violentă care a avut de capi pe Candiano Popescu, Camiano, Stan Popescu, C. T. Grigorescu, Radu Stanian, și de autori și complici pe ceilalți preveniți, împreună cu o mulțime de oameni din popor care a(u) rămas necunoscuți“.

În ciuda așteptărilor guvernului însă, Curtea cu jurați din Tirgoviște pronunță în ziua de 17 oct. 1870 un verdict de achitare a inculpaților. Dintre cei care luaseră apărarea acuzaților a făcut parte și N. Fleva, care a expus cu acest prilej o pledoarie care i-a adus celebritatea prin logica argumentării strânse pe care a folosit-o spre a spulbera temeinicia acuzațiilor ca și prin patosul și priceperea cu care a apărat pe acuzați.

Au trecut de atunci 100 ani. În momentul în care s-au desfășurat evenimentele, ele au apărut unora ca, „opera unor zănateci afumați de băutură“, iar altora ca „o aventură pusă la cale de câțiva politicieni ploieșteni, grăbiți să ajungă cât mai repede la putere“.

În perspectiva timpului care s-a scurs, și mai ales în urma unor noi documente apărute, ca memoriile lui Stan Popescu și Candiano Popescu, scrisoarea lui Gh. Dem. Teodorescu și Scurtescu către prietenii lor din redacția „Columnei lui Traian“, evenimentul ne apare în altă lumină.

O cercetare cât de sumară a desfășurării lor ne duce la concluzia că ele nu pot fi rupte de faptele ce se petrecuseră aici cu ani înainte ci dimpotrivă constituie un apogeu al luptelor politice din Ploiești.

Mișcarea patentarilor din 1860, alegerile pentru Consiliul județean, Consiliul comunal, și cele parlamentare din 26—27 martie și din primăvara anului 1870, mișcarea din 1870, sînt etape ale luptei și caracterizează viața politică a orașului Ploiești.

Aici, ca și la Craiova și Pitești, erau mai vii, și aceasta se datorește faptului că forțele de producție erau mai dezvoltate în acest oraș care acum ocupa locul al patrulea, după București, Craiova și Brăila.

În consecință, numărul locuitorilor era mai mare, iar procesul de formare a burgheziei era mai înaintat.

Ideologia pașoptistă produsese un ecou mai puternic și burghezia orașului se situa în această perioadă în fruntea luptei pentru progres.

Această burghezie va cunoaște ulterior același proces, devenind cu vremea o clasă reacționară.

Nu întîmplător căpitanul Candiano Popescu lupta în 1870 pentru instaurarea republicii, dar generalul Candiano Popescu este aghiotant regal.

Stan Popescu luptă, în Italia, sub steagul lui Garibaldi; ia parte activă la luptele din 1869 — 70 din Ploiești, dar își va sfîrși cariera ca șef al Depozitului de sare în Tulcea și apoi va deveni un pensionar modest în Ploiești.

În mic, evoluția lui Candiano Popescu și a ciracului său politic Stan Popescu este evoluția burgheziei române.

La mijlocul secolului al XIX-lea ea se afla însă în etapa revoluționară.

În al doilea deceniu al celei de a II-a jumătăți a secolului XIX, procesul începe a lua contururi mai precise. Aceasta se reflectă deocamdată cu claritate în dezbinarea liberalilor în moderați și radicali.

Burghezia română renunță cu vremea la programul revoluționar din 1848, mulțumindu-se cu unele cuceriri, apropiindu-se de moșierime și formînd cu aceasta monstruoasa coaliție. Etapa revoluționară a burgheziei s-a încheiat. Revenea altei clase misiunea de a lupta pentru transformările progresiste necesare oricărei societăți umane. Aceasta va reveni proletariatului.

Că mișcarea antidinastică din Ploiești, din 1870, a fost apreciată în mod diferit în decursul vremii, nu surprinde.

Faptul pare explicabil, avînd în vedere că oamenii se situază pe poziții de clasă.

Este deci momentul să cercetăm în cele ce urmează în ce măsură este îndreptățit calificativul de aventură care i s-a dat acestei acțiuni.

În primul rînd trebuie să subliniem că numărul participanților la mișcare a fost foarte mare.

În unanimitate, izvoarele apreciază la circa 3000 numărul participanților.

Dealtfel, însuși I. L. Caragiale, care luase parte directă la evenimente, este nevoit să recunoască în schița sa „Boborul“ că „...piața Unirii e plină de popor“.

Având în vedere că populația orașului avea un număr de 25 000 locuitori, rezultă că numărul participanților la mișcare a fost destul de mare : 1 din 8.

În ce privește compoziția socială a celor ce au luat parte la evenimente, ea se desprinde din cercetarea listei celor 126 cetățeni care figurează în Decizia de trimitere în judecată a Camerii de punere sub acuzare a Curții de Apel din București.

Din cei 126 cetățeni trimiși în judecată 3 sînt preoți, nouă avocați, doi de profesii libere, 21 funcționari, 20 meseriași (croitori, cismari, cojocari, frizeri, pălărieri, săpunari, brutari, plăpumari, boiangii); 34 negustori (pescari, bogasieri, cofetari, cîrciumari, precupeți, farmaciști, băcani, vizitii, birjari, măcelari), 1 proprietar, 2 arendași, 3 muncitori, 1 țaran muncitor, 1 grămătic, 1 jurnalist, 1 inginer, 1 student, 1 învățător și cinci servitori.

Din analiza cifrelor rezultă că cel mai mare număr de participanți l-au dat negustorii : 34. Faptul nu ne surprinde ; dimpotrivă ni se pare foarte natural. Citind cu atenție numele negustorilor de pe lista participanților vom găsi printre ele pe acelea ale unor fruntași ai comerțului ploieștean, ca : Ion Radovici, Ilie Tăsnea, Matache Nicolau, fost primar, proprietarul celei de-a III-a rafinării moderne de petrol din țară, M. Gogălniceanu, Teodor Ioan, urmaș al lui Ivan Hagi Prodan, Stănică Marin, tatăl lui Radu Stanian, Bănică Nicolau, proprietarul uneia din cele mai mari bogasierii din Ploiești, Nache Naciiovici, urmaș al slivnenilor strămutați în Ploiești ca și Ivanciu, Dumitru și Gheorghe, farmacistul Costache Racoviță, Hagi Matache Slăvcescu, mare negustor de blănuri.

Numericește, după negustori, urmează meseriașii : 20 (croitori, fierari, cismari, frizeri, pălărieri, săpunari, cojocari, brutari, plăpumari, boiangii, brutari). Curios, printre ei nu întîlnim tăbăcari, curelari și alți meseriași sau proprietari de mici ateliere unde se prelucrau pieile, orașul Ploiești fiind în tot timpul un centru al industriei prelucrării pieilor.

Mare ni se pare în schimb numărul avocaților : 9, dintre care 2 sînt străini de Ploiești (unul din Brăila și altul din București).

Între participanți întîlnim un grămătic, un student, un inginer, un farmacist și un învățător. În schimb nici un profesor. La această dată director al gimnaziului Petru și Pavel era I. Romanescu, reputat membru al Partidului Conservator. Bun organizator, strălucit educator și priceput om de știință, Romanescu fu numit director al gimnaziului exercitînd asupra corpului didactic o influență care se resimte asupra subalternilor, absenți din mișcare sau cu roluri șterse.

Nu ne surprinde desigur faptul că numărul arendașilor participanți este de doi, iar al proprietarilor de unu, dat fiind faptul că aceștia făceau parte din tabăra guvernamentală, conservatoare.

După domiciliu, participanții fac parte în proporție de 90% din populația orașului Ploiești. Se întîlnesc însă și cîteva elemente din alte centre ale județului : notarul, primarul și un arendaș din Filipești.

Stan Popescu — „Comisarul poporului“, în costum garibaldian, participant activ la acțiunile din 8 august 1870

un avocat din București, un fost locotenent din București, un comerciant din Vălenii de Munte, un avocat domiciliat în Brăila, un inginer din București (Pană Buescu), un funcționar din Homoriciu, un șef de telegraf din Vălenii de Munte, un farmacist din Tecuci, un proprietar din Urlați, un servitor din Văleni, un negustor din Breaza de Sus, un cârciumar din Bălțești, un comerciant din Călărași, un funcționar din Urlați, un învățător (Mihai Anghelescu din Breaza), un muncitor și un boiangiu, un cetățean de prof. liberă din Brăila, un student din București. În total 23 din 126, adică cca. 20%, rezultat demn de reținut pentru concluziile următoare.

Față de această situație, viitorul maior D. Giurescu avea dreptate numai în parte când scria mamei sale că la rebeliune au luat parte „oameni din toate clasele sociale“ nemulțumite.

Printre participanți întâlnim un proprietar din rîndul moșierilor, un muncitor, un țăran din rîndurile proletariatului și al țăranimii

muncitoare, dar aceasta sporadic, forța motrică a mișcării formînd-o burghezia, din mijlocul căreia se ridicaseră și conducătorii.

Caracterul serios al luptelor din 8 august 1870 nu rezultă numai din numărul mare al participanților, ci și din calitatea și seriozitatea conducătorilor.

Cercetînd grupul de conducere al mișcării, alcătuit din C. T. Grigorescu, Radu Stanian, Candiano Popescu, Camiano etc. trebuie să observăm că ei formau un adevărat stat major.

Dacă în ce privește pe Candiano părerile sînt împărțite, ele sînt unanime în ce privește pe C. T. Grigorescu, Radu Stanian și Stan Popescu.

Entuziasmul și temeritatea lui Candiano erau dublate de spiritul de pondere și de echilibru pe care îl reprezentau ceilalți doi șefi.

Îndeosebi, C. T. Grigorescu era un luptător democrat încercat și consecvent. Ca tînr avocat condusesese masele ploieștene în revoluția din 1848, în timpul bătăliei pentru unire fiind ales în Divanul Ad-hoc al Munteniei ca deputat al orașului Ploiești și apoi ca reprezentant al acestuia în Adunarea Electivă a Munteniei care l-a ales pe Alexandru Ion Cuza ca domn al țării. Deputat al orașului Ploiești în timpul domniei lui Cuza, a fost un devotat partizan al acestuia, rămînînd pînă la capăt un luptător dîrz pentru democrație și progres.

Radu Stanian, fiu al pitarului Stănică Marin, făcea parte dintr-o veche și numeroasă familie ploieșteană. Studiase dreptul. În școală i se schimbase numele din Stănică, după moda latinizantă a vremii.

Prin tatăl său și familia acestuia se înrudea cu toate familiile notabile din oraș, pe care acum le putea mobiliza la luptă. Dealtfel, după cum s-a văzut, dintre cei care au fost dați în judecată face parte și pitarul Stănică Marin, tatăl lui Radu Stanian.

La rîndul său, Stan Popescu, „comisarul poporului“ cum îl numește I. L. Caragiale, cu intenția malițioasă de a-l rediculiza, reușind în parte, este la rîndu-i un personaj plin de contradicții și prin aceasta foarte interesant.

Participant la luptele de eliberare ale italienilor sub conducerea lui Garibaldi, luptător pentru eliberarea Poloniei, ia parte activă la luptele politice din anii 1869 — 70 din Ploiești, luptînd în partida liberalilor radicali.

N. Ioachimescu, refugiat din Transilvania în Țara Românească din cauza persecuțiilor, era o figură de luptător vajnic, conducător de mase, spirit organizator cu multă experiență.

Prezența în fruntea răscoalei a preoților din principalele suburbii, dintre care Ștefan Dinicescu a apărut în tot timpul îmbrăcat în odăjdii, cu crucea în mînă, a influențat masa și a dat acțiunii un accentuat caracter popular.

Seriozitatea răscoalei mai rezultă și din priceperea cu care a fost alcătuit planul insurecției, la a cărei întocmire au luat parte toate notabilitățile.

El a fost judicios alcătuit: s-a procedat mai întâi la ocuparea telegrafului și a biroului poștal, trecându-se apoi la dezarmarea dorobanșilor.

Ofițerii Gărzii civice și pompierii au luat parte activă la mișcare alături de răsculați.

Graba manifestată cu prilejul trimiterii de trupe, ca și numărul lor mare, singeroasa represiune dezlănțuită confirmă grija și chiar panica pe care o produsese mișcarea.

Dacă răsvrătirea din Ploiești ar fi fost o simplă aventură, nu s-ar fi acordat atîta atenție și n-ar fi produs o atît de mare concentrare de forțe.

Sensul ei politic, caracterul antidinastic, a impresionat pe domnitor atît de puternic, încît i-a întărit hotărîrea de a demisiona.

Pe ploieșteni nu i-a iubit niciodată.

Trecînd cu trenul prin Ploiești, la 5 aprilie 1869, domnitorul notează:

„Azi, pe un timp frumos, călătorim pînă la Buzău, exceptînd Ploieștii, unde agitația a fost puțin leală, încît prințul nu vrea să onoreze orașul cu vizita sa“.

La 18 martie 1870 nota în Memoriile sale: „Localitatea cea mai agitată însă din toată țara e Ploieștii. Trebuie să se ia măsuri energice, ca să nu ne sape acolo o mîină care ar putea s-amenințe întreaga țară“.

După tulburările din iunie 1870, principele notează: „Orașul ăsta e un focar de agitație“.

Evenimentele din 8 august 1870, le tratează la început ca o copilărie, dar apoi ajunge la constatarea că „n-a fost tocmai așa“.

Trecerea vremii n-a produs împăcarea, căci la dezvelirea Monumentului Vînătorilor, operă măreață a sculptorului Giorgio Vasilescu, ridicat prin subscripție publică, regele n-a participat, cu toate că magnificul monument glorifica jertfa soldatului român în lupta pentru cucerirea Independenței.

Epilogul evenimentelor de la 8 august este cunoscut.

La cererea guvernului, procesul a fost trimes în judecata Curții cu jurați din Tîrgoviște, care a achitat pe acouzați. Verdictul a fost dat într-o atmosferă de mare tensiune politică la 17 oct. 1870.

Aflînd rezultatul, domnitorul scrie în Memorii: „Achitarea acelor care puseseră în joc existența României (!?) a întărit hotărîrea prințului de a abdică“.

În tot acest timp a calificat proclamarea Republicii drept „act criminal“.

La rîndul său, ziarul Românul numește verdictul de achitare al Curții cu Juri din Tîrgoviște drept „un act patriotic“.

Spre a perpetua în amintirea generațiilor evenimentele din 1869—70, cetățenii ploieșteni au ridicat prin subscripție publică un monument căreia i-au zis: „Statuia Libertății“ și care a fost dezvelit la 21 iunie 1881. Pe un soclu magnific de marmoră se înalță statuia Athenei Palas, zeița înțelepciunii, care ține într-o mână balanța dreptății iar în cealaltă spada.

Pe soclu, s-au gravat următoarele inscripții: „Cetățenilor ploieșteni apărătorii libertăților publice, România recunoscătoare“.

„Anul 1869, martie 26“; „Monument ridicat prin subscripțiune națională“. „Anul 1881, iunie 11“.

Mișcările din 1869 și 1870 sînt în limitele intereselor de clasă, o expresie a spiritului civic ploieștean. Călit de-a lungul vremii prin lupte dîrze, prezent în momente grele, s-a manifestat din plin și în acele împrejurări.

